VALTAKUNNANSYYTTÄJÄNVIRASTO

Lausunto

11.10.2017 Dnro 81/61/17

Lakivaliokunta
LaVateduskunta.fi

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 41/2017vp)

Valtakunnansyyttäjänvirasto pitää kannatettavina pääosaa hallituksen esityksestä ilmenevistä Rajavartiolaitoksen rikostorjuntaa koskevista säännösmuutoksista. Toisin kuin eräät muut viranomaiset, Valtakunnansyyttäjänvirasto kannattaa myös hallituksen esitystä koskeneessa luonnoksessa ollutta ja sittemmin poistettua ehdotusta Rajavartiolaitoksen toimivallan laajennuksesta rahanpesurikoksissa ja esittää sen sisällyttämistä uuteen lakiin. Syyttäjälaitoksen kannalta asialla on merkitystä esitutkinnan tehokkaan kohdentamisen ja kansainvälisen yhteistyön kannalta. Lausunnoissa, jotka on annettu nyt kyseessä olevaan hallituksen esitysluonnokseen, ei Valtakunnansyyttäjänviraston näkemyksen mukaan ole esitetty asiallisia perusteita olla laajentamatta Rajavartiolaitoksen toimivaltaa.

Luonnoksessa Rajavartiolaitoksen toimivallan muutosta perusteltiin sillä, että viranomaistoiminnan tehokkuuden kannalta olisi perusteltua lisätä laitoksen tutkittaviin rikoksiin rahanpesurikokset, silloin kun ne havaitaan rajatarkastuksen yhteydessä. Käytännössä kyseessä ovat tyypillisesti varastetun omaisuuden, kuten arvoautojen, havaitseminen rajatarkastuksessa.

Hallituksen esityksessä Rajavartiolaitoksen esitutkintatoimivaltuudet kuitenkin pysytettiin tältä osin samoina kuin aikaisemmassa laissa. Rajavartiolaitos olisi edelleen rahanpesurikoksissa toimivaltainen ainoastaan, jos toinen esitutkintaviranomainen pyytää tutkinnan aloittamista ja tutkinta liittyy Rajavartiolaitoksen jo aloittamaan esitutkintaan. Lisäedellytyksenä olisi, että syytteet rahanpesusta ja Rajavartiolaitoksen tutkittavana jo olevasta rikoksesta voidaan käsitellä tuomioistuimessa yhdessä. Esimerkiksi laittoman maahantulon järjestämiseen liittyvä rahanpesuepäily voitaisiin tutkia Rajavartiolaitoksessa, jos toinen esitutkintaviranomainen sitä pyytää.

Valtakunnansyyttäjänvirasto katsoo, että toimivaltajärjestely on vanhentunut ja kankea. Rajavartiolaitoksella on jo vankka kokemus vakavien

Osoite	Puhelin	Telekopio	Sähköpostiosoite
Lintulahdenkuja 4	029 562 0800	029 562 0888	vksv@oikeus.fi

00530 Helsinki

rikosten tutkinnasta. Syyttäjänäkökulmasta laitoksen esitutkinnan taso on korkea ja esitutkintayhteistyö syyttäjien kanssa toimii esitutkintalain hengessä erittäin hyvin. Syyttäjäntyön kannalta olisi eduksi, jos Rajavartiolaitos voisi tutkittavakseen tulevassa rikosasiassa selvittää itsenäisesti myös tekoon mahdollisesti liittyvät rahanpesurikokset. Mitään erityistä, konkreettista syytä ei ole esitetty sille, että esitutkintaviranomaisen tulisi tätä erikseen pyytää toiselta esitutkintaviranomaiselta. Erityisesti tilanteissa, joissa syyttäjä on aktiivisesti mukana jutun esitutkinnassa.

Rajavartiolaitoksella tulisi olla itsenäinen oikeus päättää rajavalvonnassa ilmitulleen rahanpesuepäilyn tutkinnasta, epäillyn esirikoksen lajista riippumatta. Tätä vaatii myös se, että rikoshyödyn poisottaminen edellyttää nopeita viranomaistoimenpiteitä silloin, kun rikoksella saaduksi epäilty omaisuus on viranomaisten tavoitettavissa. Rajavalvonnassa näin usein olisi.

Hallituksen esityksessä ja voimassa olevassa laissa oleva toimivaltajärjestely ei ole myöskään tarkoituksenmukainen, koska rikoslain 32 luvun 1 §:n mukaan teko tuomitaan kätkemisrikoksena vain, ellei sitä voida arvioida rahanpesurikokseksi. Lisäksi kätkemisrikoksen soveltamisala on rajattu vain tekoihin, joilla saatu omaisuus on saatu varkaus-, kavallus-, ryöstö-, kiristys-, petos-, kiskonta- tai maksuvälinepetosrikoksella. Rahanpesun esirikosten ala taas on avoin. Ehdotetun lain 2 luvun 4 §:n 10 kohdassa tarkoitettu toimivalta ulottuisi siten näillä rikoksilla saadun kätkemisrikoksen tutkimiseen, vain silloin, kun tekoa ei olisi pidettävä rahanpesuna eikä rikoshyötyä ole saatu muulla kuin luetellulla rikoksella.

Rajavartiolaitokselta edellytetään näin ollen varsin tarkkaa selvittelyä esirikoksen lajista tavatessaan rajavalvonnassa esimerkiksi rikoksella saaduksi epäillyn arvoauton tai huomattavan määrän käteistä rahaa. Onko tarkoituksenmukaista, että esirikoksen ollessa varkaus, Rajavartiolaitos on toimivaltainen, mutta vain, ellei rikoshyödyn käsittely täytä rahanpesun tunnusmerkistöä? Rajavartiolaitos joutuu näin ollen ennen esitutkinnan aloittamista selvittämään sekä esirikoksen lajin, että ryhtymisteon tunnusmerkistön täyttymisen (kätkemisrikos/rahanpesu). Selvitettyään tosiseikat ja niiden rikosoikeudellisen arvioinnin, Rajavartiolaitos on velvollinen esittelemään selvityksensä toiselle viranomaiselle, joka päättää, voiko Rajavartiolaitos aloittaa esitutkinnan asiassa. Perustelu tälle järjestelylle on jäänyt epäselväksi.

Edellä kuvattu selvittelyvelvollisuus on myös kohtuuton, koska vasta esitutkinnan aikana on järkevää ja usein edes mahdollista kerätä kaikki luotettava selvitys epäillystä teosta. Esitutkinnan aikana Rajavartiolaitos tekee lisäksi aktiivista ja hyväksi yleisesti todettua esitutkintayhteistyötä syyttäjän kanssa. Viime kädessä syyttäjä päättää siitä, mitä rikosta asiassa on todennäköisiä syitä epäillä, kätkemisrikosta vai rahanpesua.

Osoite	Puhelin	Telekopio	Sähköpostiosoite
Lintulahdenkuja 4	029 562 0800	029 562 0888	vksv@oikeus.fi

00530 Helsinki

VALTAKUNNANSYYTTÄJÄNVIRASTO

Lausunto

11.10.2017 Dnro 81/61/17

Rajavartiolaitoksen toimivallan laajentamista vastustaneet viranomaiset eivät ole konkretisoineet sitä, miksi ne sitä vastustavat. Toimivaltuuksien laajentaminen ei Valtakunnansyyttäjänviraston käsityksen mukaan vaikuttaisi rahanpesunselvittelykeskuksen tai muiden esitutkintaviranomaisten toimintaan. PTR-yhteistyössä vaihdettaneen tietoa siten, ettei Rajavartiolaitos ryhdy tutkimaan sellaista rahanpesuasiaa, joka liittyy jo toisessa viranomaisessa vireillä olevaan juttuun. Vaikeaa on myös ymmärtää, etteikö poliisi luovuttaisi rajavalvontaviranomaisille kaikkea poliisin hallussa olevaa rahanpesurikoksen tutkinnassa tarvittavaa kansallista ja kansainvälistä tietoa tai antaisi tarvittavaa tukea PTR-toiminnan tavoitteiden mukaisesti.

Rajavartiolaitos ei myöskään tutkisi ulkomailla tehdyksi epäiltyä esirikosta, vaan selvittäisi epäilemänsä rikoshyödyn alkuperän siten kuin vallitseva oikeuskäytäntö edellyttää. Näin tekevät myös poliisiviranomaiset.

Esitutkinnan aloittamisen jälkeen Rajavartiolaitoksen tutkinnanjohtajalla olisi lisäksi tukenaan jutulle määrätty syyttäjä ja syyttäjälaitoksen kansainvälisen yhteistyön ammattilaiset.

Mitään asiallisia perusteita tai yksilöintiä ei ole esitetty myöskään niille väitteille, joiden mukaan Rajavartiolaitoksen toimivalta tutkia esimerkiksi Saksassa anastettuun arvoautoon liittyvää rahanpesuepäilyä ”heikentäisi poliisin toimimismahdollisuuksia sekä kykeneväisyyttä vaativan rikoslajikokonaisuuden ja sen taustarikollisuuden torjuntaan.”

Valtakunnansyyttäjänvirasto katsoo, että tehokkaalla PTR- ja syyttäjäyhteistyöllä voidaan torjua kaikki ne tarkemmin konkretisoimatta jääneet uhkakuvat, joita muut esitutkintaviranomaiset ovat asiassa esittäneet. Rajavartiolaitokselle tulee säätää oikeus ilman toisen esitutkintaviranomaisen pyyntöä tutkia myös rahanpesurikoksia, jotka se on rajavalvonnassa paljastanut. Rajavartiolaitoksella on rahanpesurikoksien tutkintaan tarvittava ammattitaito.

Ma. valtakunnansyyttäjä Raija Toiviainen

Valtionsyyttäjä Ritva Sahavirta

Osoite Lintulahdenkuja 4
00530 Helsinki
Puhelin 029 562 0800
Telekopio 029 562 0888
Sähköpostiosoite vksv@oikeus.fi